

NESTOVENSKI

vestnik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 15. junij 1973

Štev. 24 (1612)

Izkušnje nas učijo

da sta potrebni tako strnjena naših vrst kot povezava z demokratičnimi silami

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji dne 12. junija obravnavala trenutni narodnopolitični položaj po občinskih volitvah, po deželnem kongresu koroške SPÖ in po občnem zboru Narodnega sveta koroških Slovencev.

Uvodoma je bilo podano poročilo o ustanovitvi kluba občinskih odborov, ki naj je po zamisli ustanoviteljev predvsem strokovno združenje slovenskih občinskih mandatarijev. V tem smislu bo ZSO podpirala delo kluba. Nadalje sta odbora določila člane delegacije za razgovore z vlado na Dunaju, ki so predvideni za 28. junij. V tej zvezi je bila široka diskusija zlasti o vseh vprašanjih, ki jih naj delegacija iznese ter so bila sprejeta določena stališča, ki so za slovensko narodnostno skupnost neodtujljiva.

V ostalem sta odbora razpravljala še o raznih tekočih akcijah in pe-rečih vprašanjih.

Na podlagi obširnega poročila o trenutnem narodnopolitičnem položaju, ki ga je podal predsednik Upravnega odbora dr. Franci Zwitter, sta odbora po daljši razpravi prišla do naslednje ocene:

Na osnovi razvoja ob in po občinskih volitvah ter v zvezi s potekom deželnega kongresa SPÖ je potrebno, da ZSO tehtno premisli svoje stališče tudi do te stranke. To nikakor ni potrebno morda zaradi tega, ker bi bilo dosedanje sodelovanje s to stranko napačno. Nasprotno, ZSO je vedno poudarjala, da to stranko podpira, ker je po drugi svetovni vojni v določeni vprašanjih zavzemala pozitivno stališče do naše narodnostne skupnosti.

Tako je v vprašanju zahteve po ugotavljanju manjšine nasproti FPÖ in ÖVP postavljala tezo, da tako ugotavljanje proti volji manjšine ni možno in ga je zato odločno odklanjala tako v deželnem zboru kakor v raznih izjavah deželnega glavarja in zlasti tudi kanclerja dr. Kreiskega.

Nadalje je prvič v zgodovini postavila na svojo listo za deželni zbor tudi zavednega Slovenca in s tem prelomila nepisani zakon nemških strank po letu 1920, da za zavedne Slovence v njihovih vrstah v deželnem zboru ni prostora in da sme biti samo strnjena fronta nemških strank proti koroškim Slovencev.

Kancler Kreisky je kot zunanji minister prvi pričel reševati vprašanja v sporazumu z manjšino in bil pobudnik kontaktnih razgovorov. Prvi je tudi zagovarjal državno podporo za kulturno ustvarjanje manjšine.

Ko je postala SPÖ večinska stranka tako v deželi kot v državi, je pristopila tudi k določeni rešitvi odprtih vprašanj naše narodnostne skupnosti in končno se je deželni glavar Sima prvi upal nastopiti tudi proti koroškemu Heimdienstu in v njem vključenim nacionalističnim organizacijam. Vse to so bili zgodovinski premiki SPÖ v odnosu do slovenske narodnostne skupnosti, ki so narekovali tudi naše za-držanje do te stranke.

Vse to pa se v zadnjem času očitno spreminja: Ugotavljamo, da deželni kongres SPÖ ni sprejel nobenega načelnega stališča do slovenske narodnostne skupnosti in njenih zahtev niti ne splošno-družbeno-političnega stališča, v kolikor

ni smatrali javno in zakamufilirano kritiko politike deželnega glavarja Sime do manjšine kot odповed in odklonitev dosedanje politike SPÖ do slovenske narodnostne skupnosti. Ugotavljamo, da novo vodstvo koroške SPÖ še ni podalo javne izjave, kako misli v bodoče obravnavati vprašanja slovenske narodnostne skupnosti. Ugotavljamo, da sta kancler dr. Kreisky in — kakor vse kaže — tudi koroška SPÖ odstopila od dosedanjega odklonilnega stališča glede ugotavljanja manjšine in v tem vprašanju očitno popolnoma kapitulirala pred nacionalističnimi silami in da torej tudi SPÖ danes vidi možnost reševanja manjšinskega vprašanja samo v obliki „ugotavljanja manjšine“. Le tako je namreč razumeti Kreiskega načrt o „kvalificiranem ljudskem štetju“ in Wagnerjevo izjavo o sporazumnem reševanju z ÖVP in FPÖ.

Koroški Slovenci budno spremljamo in bomo tudi v bodoče zelo kritično spremljali ta razvoj v SPÖ, ki — vsaj tako je videti — pomeni več ali manj kapitulacijo pred na-

cionalističnimi silami in imamo očitno spet opraviti s strnjeno fronto nemških strank proti koroškim Slovencev in z obnovo nekdanje prakse: da v manjšinskih vprašanjih ne odloča vlada, marveč odločajo neke zakulisne sile, ki v tem vprašanju predstavljajo dejansko vlado v vladil Teško je ugotoviti, kdo so te sile — ali so Heimdienst in njegovi pajdaši ali druge neprozorne, morda celo mednarodne sile. Dejstvo je samo, da te sile od leta 1920 naprej preprečujejo sleherni znosno rešitev našega vprašanja, ker imajo očitno interes, da ohranijo stalno konfliktno zarišče na meji.

Jasno, da ta razvoj zahteva, da temeljito premislimo svoje politično gledanje, ki po eni strani ob strnitvi nemških sil nujno terjaja večjo strnjena naših slovenskih vrst v obrambi in uveljavljanju naših skupnih narodnih pravic in teženj, ki nas pa po drugi strani sili, da kot resnično socialistično usmerjeni koroški Slovenci iščemo povezavo z vsemi tistimi demokratičnimi silami v Avstriji, ki se ne srtljajo z nakazanim razvojem in odklanjajo popuščanje silam, ki so že enkrat bile grobokopi svobode in neodvisnosti Avstrije.

Te sile obstojajo. Končno je skoraj palovica delegatov na kongresu SPÖ dala podporo dosedanji politiki in to kljub močni kritiki ravnega odnosa do manjšine; zastopnik socialističnih študentov je celo javno zahteval distanciranje od nacionalističnih sil in njihovih organizacij; številni kulturniki in razne demokratične skupine so ob naciona-

Avstrija ne more negirati državne pogodbe in mednarodnega prava

Pred bližnjim razgovorom med predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev ter zvezno vlado na Dunaju je vprašanje slovenske narodnostne skupnosti spet postalo „predmet“ raznih člankov, komentarjev in razprav. Zlasti gre pri tem za ugibanja, o čem bo tekel razgovor. Za nas je povsem jasno, da mora tak razgovor veljati vsem odprtim vprašanjem in da more biti pri tem govorja le o reševanju v smislu črke in duha državne pogodbe.

Ne bomo natančno ponavljali, kako je z dosedanjim izvajanjem ali bolje neizvajanjem člena 7 državne pogodbe. Dejstvo je in mimo tega ne pridemo: niti eno samo določilo tega člena doslej ni bilo izvedeno v celoti! Celovita izvedba manjšinskih določil državne pogodbe je bila izmaličena v torzo posameznih povsem nezadovoljivih ukrepov, ki problema ne samo da niso rešili, marveč so položaj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem celo še občutno poslabšali. To pa prav gotovo ni bil namen in cilj člena 7 državne pogodbe.

O širokogrudni in celo vzorni manjšinski politiki — kakor večkrat slišimo — v Avstriji vsekakor ne more biti govora; vsaka taka trditev je očitna laž ter zavestno zavajanje domače in mednarodne javnosti. Zlasti dogodki lanskoletne jeseni so tudi široko svetovno javnost dovolj prepričljivo seznanili z resnico. Ta resnica pa je, da je Avstrija vseh 18 let po podpisu državne pogodbe grobo zanemarjala svoje obveznosti in s tem izpodkopavala temelje svoje pravne ureditve ter ogrozila svoj mednarodni ugled.

Svojo pogodbeno verodostojnost si bo Avstrija znova pridobila samo s tem, da bo svoje obveznosti pošteno in v celoti izpolnila. Prav gotovo pa si ugleda ne bo popravila, če bo z dosedanjim pomanjkljivostim in zamudam pri izpolnjevanju teh obveznosti nakopičila še no-

ve kršitve državne pogodbe. Ravno za tako kršitev pa nedvomno gre pri stremljenjih, da bi izvajanje določil člena 7 pogojevali s predhodnim ugotavljanjem manjšine, kajti državna pogodba nikjer ne predvideva takega ugotavljanja, marveč jasno določa ozemlje, za katero mora veljati člen 7.

Vse kaže, da je zahtevam združene desnice podlegla zdaj tudi SPÖ, ki bi si očitno po poti nadaljnega kapituliranja pred nemškimi nacionalisti hotela spet pridobiti videz „pravoverne“ stranke, sprejemljive tudi za „koroško mentaliteto“. Drugače namreč ni mogoče razumeti nedavne izjave kanclerja Kreiskega, da bodo za ugotovitev manjšine poiskali neko obliko „kvalificiranega ljudskega štetja“, ki jo bo mogoče zastopati tudi po mednarodnem pravu. Prav tako pa je le v tem smislu mogoče tolmačiti prizadevanje koroške SPÖ, da bi se preko svojega glasila prepričala, ali je pri „novi usmeritvi“ svoje manjšinske politike šla dovolj daleč nasproti desnici.

Pri vsem tem merodajni dejavniki samo pozabljajo, da manjšinsko vprašanje ni le notranjeavstrijsko vprašanje, marveč je hkrati tudi mednarodno vprašanje. Državna pogodba pa manjšinskih določil ne vsebuje za to, da bi o njih izvajanju ali neizvajanju po svoji volji odločala ena ali druga interesna skupina; ta določila so podpisniki državne pogodbe vnesli z določenim namenom in z obvezo, da jih bo Avstrija kot država v celoti in dosledno izpolnila — brez slehernih samovoljnih interpretacij in razlag njihove črke in njihovega duha.

Načrta o eni ali drugi obliki ugotavljanja manjšine kot pogoja in merila za izvajanje člena 7 so vsekakor v nasprotju z državno pogodbo, kakor nasprotujejo tudi načelom mednarodnega prava. Državne pogodbe in mednarodno pravo pa so obveznosti, ki jih tudi Avstrija ne more enostavno negirati.

PRESEDNIK SZDL RIBIČIČ:

Podprimo koroške rojake

KI SE BORIJO ZA SVOJO ENAKOPRAVNOST

Na Osankarici, v osrčju Pohorja, kjer je padel legendarni pohorski bataljon, je bil ob koncu minulega tedna letošnji zbor slovenskih pionirjev, katerega se je udeležilo več tisoč otrok iz vse Slovenije, pridružili pa so se jim tudi številni gostje, zlasti bivši borci, ki so mladim pripovedovali o junaštvih v narodnoosvobodilnem boju.

Udeležencem zbora je spregovoril predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič. Spomnil je na dejstvo, da se je zveza pionirjev Slovenije rodila v času osvobodilnega boja ter je najmlajše povezovala z OF in s partizanskimi enotami. Tako so tudi otroci prispevali — je dejal predsednik Ribičič — da so se povezovala hotenja slovenskih ljudi in krajev od Ljubljane do Trsta in Gorice ter Celovca in Beljaka, tja do koroških zaselkov in samotnih kmetij v Slovenski Benečiji.

Ko se je dotaknil letošnjih akcij pionirjev, jim je predsednik Ribičič priporočil, da bi prisluhnili želji slovenske manjšine na Koroškem po izgradnji kulturnega doma v Celovcu. Dejal je, da tu otroci lahko s svojimi skromnimi močmi pomagajo zbirati sredstva.

„Tu gre za pomembno kulturno akcijo,“ je poudaril predsednik SZDL, „ki bo pionirje povezovala z življenjem zamejskih Slovencev, ki se danes hlabro, a v težkih pogojih borijo za svojo enakopravnost. Prek te nabiralne akcije za kulturni dom pa naj bi se pionirji še tesneje povezali s svojimi vrstniki, z mladimi Korošci onkraj meje. Tako bodo čutili, da niso osamljeni, da je z njimi slovenska mladina, mladi rod vse Jugoslavije.“

lističnih pogromih na naše pravice zavzeli jasna in odločna stališča; tudi sinodalna predloga o sožitju obeh narodov sodi v ta okvir.

Z vsemi temi pozitivnimi silami bomo koroški Slovenci morali iskati stike in najti njihovo podporo, če nečemo ponovno v brez dvoma nevarno politično izolacijo. Zgodovina in tudi zadnji razvoj, zlasti pa izkušnje narodnoosvobodilne borbe nas učijo, da sta potrebni tako strnjena naših vrst kot povezava z vsemi demokratičnimi, morda še tako šibkimi silami v državi, v kateri živimo, s katerimi vred se moramo boriti za čim širšo demokratizacijo družbe, ki se po drugi strani na ta

način posredno borijo z nami vred tudi za našo enakopravnost.

Naš odnos do Narodnega sveta koroških Slovencev kot druge osrednje organizacije slovenske narodnostne skupnosti je jasno določen: skupni narodnostni interesi so merilo in hkrati meja! V vseh vprašanjih, ki so naši narodnostni skupnosti skupna, bomo kakor doslej hodili skupno pot, povsod tam pa, kjer se razhajamo, tudi v bodoče ne bo mogoče skupne poti. Zavedati se moramo, da so izhodišča in osnove ene in druge organizacije različne in zlasti se moramo zavedati, da se nismo mi ločili od skupne organizacije, marveč je bila to druga stran. Brez dvoma pa so trenutno po razčistitvi personalnih vprašanj in načelnih pogledov v NSKS dane vse širše možnosti za vse širše skupne korake in odločitve. ZSO je za iskreno sodelovanje dveh enakopravnih partnerjev ob priznavanju in spoštovanju določenih različnih pogledov in stališč, ki imajo svojo osnovo v različni svetovnonazorni in politični strukturi. ZSO bo to sodelovanje vsepovsod krepila in širila, morajo pa tudi na drugi strani pokazati in dokazati enako iskrenost, potem brez dvoma ne bo nepotrebnih sporov in nesporazumov, marveč resnično skupno prizadevanje za skupne interese vse naše narodnostne skupnosti.

Glede naših mednarodnih korakov smo slej ko prej za to, da bi se vprašanje rešilo neposredno med vlado in prizadeto manjšino. Da se to do danes ni zgodilo in da je — kakor vse kaže — sedaj manj izgledov za tako sporazumno reševanje, ni naša krivda. Zato z vso odločnostjo zavračamo tozadevno kritiko tistih, ki so v vsej zgodovini in bi radi še naprej na hrbtu manjšine izbojevali po eni strani svoje nacionalistične težnje, pa tudi medstrankarske in ne nazadnje notranje strankarske spore, po drugi strani pa prepričali reševanje tudi vprašani z Jugoslavijo, ki v ničemer ne zadevajo našo narodnostno skupnost.

Odnos italijanskih strank

do vprašanj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji

V nedeljo in ponedeljek bodo v avtonomni deželi Furlaniji-Juljski krajini volili nov deželni parlament. Volitve so velikega pomena tudi za tamkajšnje slovensko narodnostno skupnost, ki se je zato aktivno vključila v volilni boj bodisi s samostojno slovensko listo, ki se imenuje Slovenska skupnost, ali pa s svojimi kandidati na listah italijanskih strank.

Obratno pa so tudi posamezne stranke s svoje strani pokazale veliko zanimanje za vprašanja Slovencev — ne samo, da so na svoje liste kandidirale zavedne pripadnike slovenske narodnostne skupnosti, marveč tudi s tem, da so v svojih volilnih programih in v volilni propagandi dali ustrezen poudarek tej problematiki. Pri tem velja naglasiti, da so se zlasti napredne sile zelo odločno in konkretno zavzele za globalno rešitev manjšinskega vprašanja ter poudarile, da se ravno v odnosu do tega vprašanja zrcali stopnja demokratičnosti.

Odnos do problematike Slovencev pa je prišel do izraza tudi v razgovorih, ki so jih v zadnjih dveh tednih imeli predstavniki Slovenske kulturno gospodarske zveze z deželnimi vodstvi posameznih italijanskih strank. Pri teh razgovorih so posamezna vprašanja obravnavali na osnovi izjave, ki jo je pred deželnozbornimi volitvami sprejela SKGZ in o kateri smo obširno poročali tudi v našem listu. Posebej so slovenski zastopniki poudarili pristojnost dežele za reševanje slovenskih vprašanj ter stremenje vseh Slovencev, da bi dosegli globalni zaščitni zakon, hkrati pa zavrnili politiko postopnega reševanja, ki v resnici pomeni zaviranje rešitve in pomeni popuščanje nacionalističnim silam, ki bi hotele preprečiti vsako rešitev v korist Slovencev. Prav tako so opozorili tudi na razna gospodarska, socialna in druga vprašanja, ki zadevajo slovensko narodnostno skupnost ter ugotovili,

da številni deželni zakoni ne upoštevajo v zadostni meri interesov Slovencev, posebno ker so bili ti zakoni sprejeti brez sodelovanja Slovencev, kar znova opozarja na nujnost pritegnitve Slovencev oziroma njihovih kvalificiranih organizacij. Končno pa so predstavniki SKGZ naglasili tudi vprašanje teritorialne enotnosti in enakega ravnanja s Slovenci v Italiji.

Prvi tak razgovor so imeli predstavniki SKGZ z deželnim vodstvom komunistične partije. Deželni tajnik KPI Cuffaro je kritično ocenil dosedanje delo dežele, češ da bi lahko naredila mnogo več, če ne bi vodila politike po dvojnem tiru: po eni strani z uradnimi izjavami dobre volje, po drugi pa z birokratsko upravnim zavlačevanjem, ki v resnici skriva politično slabo voljo in včasih celo politiko nasprotovanja. Strinjal se je z obsodbo politike postopnosti, ki je poudarjena v izjavi SKGZ, saj gre v resnici za zaviranje rešitev.

Razgovor pri deželnem vodstvu krščanske demokratske stranke je potekal malo drugače. Deželni tajnik Tonutti je sicer podčrtal zanimanje KD za reševanje slovenskih vprašanj v okviru dežele in v tej zvezi dejal, da pri pristojnosti dežele ne gre samo za pravno vprašanje, ki to pristojnost omejuje, temveč tudi za odraz dobre politične volje; toda hkrati je poudaril, da je treba upoštevati razne objektivne okoliščine, da se pozitivni proces ne zavre ali doseže obratna reakcija. Povedal je, da KD nasprotuje globalnemu zakonu o zaščiti Slovencev, marveč zagovarja reševanje posameznih vprašanj; glede teritorialne opredelitve slovenske narodnostne skupnosti pa se je skliceval na „odraz volje“ krajevnega prebivalstva, ki ji je treba omogočiti, da pride svobodno do izraza (torej zelo podobna politika, kot jo na Koroškem zastopa OVP — op. ured.).

Široko razumevanje so našli predstavniki SKGZ pri deželnem vodstvu socialistične stranke. Podpredsednik deželnega sveta Pittoni je ugotovil, da so stališča, ki so navedena v izjavi SKGZ, v bistvu enaka ali podobna stališčem PSI. Menil je, da je dežela lahko tudi nosilka širših interesov v odno-

su do vlade ter osrednjih oblasti. Zaradi tega bo nujno, da bo dežela pobudnik zakonskega predloga o globalni rešitvi vprašanj Slovencev, za katero so se socialisti vedno dosledno zavzemali. Zavrnili je načelo postopnosti ter naglasil, da je le-to pogosto samo prikrivanje notranje šibkosti proti ostanom nacionalizma. Posebej je zagotovil, da je PSI vedno pripravljena na konkretno sodelovanje s Slovenci in njihovimi organizacijami.

Pri deželnem vodstvu socialdemokratske stranke so najprej obravnavali nekatera šolska vprašanja, glede katerih je deželni tajnik PSDI Lonzo menil, da bi morala biti že davno rešena. Načelno pa je ugotovil, da je za PSDI vprašanje Slovencev vprašanje demokracije, ki pa je povezano s stvarnimi okoliščinami.

Končno so se predstavniki SKGZ sestali še z deželnim vodstvom republikanske stranke, kjer sta namestnik deželnega tajnika Pacor in tajnik tržaške federacije Mauro zagotovila, da gre pri obravnavanju vprašanj Slovencev za stvar notranjega demokratičnega razvoja in da PRI glede tega ni neobčutljiva.

Pri vseh teh razgovorih so se dogovorili, da bo prišlo še do nadaljnjih pogovorov in sodelovanja na raznih ravneh.

Zbor čebelarjev ob pomembnih jubilejih

V nedeljo bo v Križevcih pri Ljutomeru veliko zborovanje slovenskih čebelarjev, posvečeno raznim pomembnim jubilejem. Predvsem bodo obhajali 200-letnico pionirja slovenskega in sploh evropskega čebelarstva Antona Janše, nadalje 100-letnico smrti Petra Danjka, pisca prve čebelarke knjige v prileškem narečju, ter 75-letnico delovanja slovenske čebelarke organizacije, ki je v spomin na znanega rojaka razglasila to leto za „Janševo leto“; hkrati pa se bodo ob tej priložnosti spomnili tudi 400-letnice kmečkih uporov na Slovenskem.

Glavna slovesnost z zborovanjem bo v sodobno urejenem čebelarskem domu v Križevcih, ki prav tako nosi ime Antona Janše, po katerem so v Križevcih poleg tega poimenovali še otroški čebelnjak pri novi križevski osnovni šoli. O 200-letnici dunajskega delovanja Antona Janše bo govoril dr. Jože Rihar, predavatelj čebelarstva na ljubljanski biotehnični fakulteti.

Celodnevni spored bo obsegal celo vrsto nastopov, zaključil pa se bo z veliko družabno prireditvijo čebelarjev.

vietnamski razumniki, ki so se formirali v francoskih šolah in pod francoskim vplivom, so se ne prestano upirali amerikanizaciji Vietnoma. Res je, da so to v glavnem starejši ljudje, ki tudi niso bili kdo ve kako borbeni, vendar so to ljudje, ki so tudi danes nasprotni južnovietnamskemu režimu in se potegujejo za vzpostavitev resnično demokratičnih svobostin.

Začasna revolucionarna vlada in sedanja saigonska vlada bi morali v medsebojnih pogajanjih postaviti nekakšen svet nacionalne sprave, v katerega bo treba pritegniti tudi predstavnike „tretje sile“. Toda saigonska vlada trdi, da „tretja sila“ simpatizira s fronto narodne osvoboditve in da je torej nekakšen trojanski konj južnovietnamske osvobodilne fronte. Zelo zapletena slika torej, ki pa dovolj jasno kaže, kako težko bo izvesti sporazum, ki je bil sklenjen v Parizu — posebno težko zlasti zaradi pomanjkanja dobre volje. Ravno pomanjkanje dobre volje na strani južnovietnamskega režima, da bi izvedel svobodne volitve, pa je obsodilo na neuspeh že svoječasne ženevske sporazume ter je deželo in njeno ljudstvo pahnilo v dolgoletno krvavo vojno.

V RADENCIH:

Dnevno milijon

STEKLENIC MINERALNE VODE

V mednarodno znanem zdravilišču v Radencih napolnijo z mineralno vodo vsak dan več kot milijon steklenic, včasih pa preseže dnevna zmogljivost celo 1,300.000 steklenic. Tako izgleda, da bo letošnja proizvodnja daleč preseгла lanskolneto.

Poleg povečane količine slatine pa bodo letos poslali na tržišče tudi več brezalkoholne pijače „deit“. To pijačo so začeli v Radencih proizvajati marca 1971 in so je v prvem letu prodali nekaj manj kot 9 milijonov litrov. Toda lani se je promet dvignil že na 20,5 milijona steklenic in letos je nameravajo spraviti na trg celo kakih 40 milijonov litrov.

Prav tako pa se v Radencih bavijo tudi z načrti o povečanju kopaliških in preventivno-zdravstvenih zmogljivosti.

Na podlagi pariškega sporazuma, ki je — vsaj na papirju — napravil konec vojni v Vietnamu, je prevzela južnovietnamska vlada med drugim tudi obveznost, da v določenem roku izvede svobodne volitve. Zdej v Saigonu navajajo možnost, da bi take volitve lahko bile 26. avgusta, vendar pa dokončnega sklepa še niso sprejeli.

Ko je govor o morebitnih volitvah v Južnem Vietnamu, pa si je treba ogledati posamezne politične sile. Tako na primer tako imenovano južnovietnamsko „tretjo silo“ ali „tretjo linijo“.

Ob ugibanjih o tem, kaj je „tretja sila“ v Južnem Vietnamu in kaj predstavlja, kakšna je njena družbena osnova in kakšen je njen politični značaj, zgodovinar in publicist Ngujen Vien poudarja predvsem, da gre v tem primeru za povsem določen sloj mestnega prebivalstva. V Južnem Vietnamu — pravi ta zgodovinar — se je družbena struktura v času ameriškega vmešavanja v vietnamske zadeve povsem spremenila. Zaradi bombardiranj in nasilja se je v mesta poleg kmetov, ki so jih Američani nagnali, nateklo tudi veliko manjših poslovnih ljudi, ki so zapustili podeželje in majhna naselja. V Saigonu in v tistih redkih mestih, ki so pod nadzorstvom

južnovietnamske vlade, se je ustvarila na umeten način določena potrošniška družba, ki je znala izkoristiti ameriške milijarde. In v to družbo so se vključili tu-

Tretji vidik tega problema je dejstvo, da se sedanji Thieujev režim opira na katoliško hierarhijo. Sam Thieu je katoličan, pol sedanje saigonske skupščine je katoli-

POMANJKANJE DOBRE VOLJE

zavira resnično pomiritev v Vietnamu

di omenjeni prostovoljni begunci s podeželja, ki so se formirali v socialne skupine in sloje, ki trošijo tisto, kar dežela ne proizvaja. To pa še ne pomeni, da v teh slojih, posebno po odhodu Američanov, ni tudi takšnih ljudi, ki bi bili pripravljeni podpreti vietnamsko politiko pomirjenja in sprave.

Druga značilnost tega stanja v Južnem Vietnamu je obstoj v bistvu fašističnega režima, ki razpolaga z 200.000 pripadniki policije ter s posebnimi vojaškimi oddeli za tako imenovano pacifikacijo, ki jih je formirala ameriška obveščevalna služba. Ti odredi imajo 44.000 posebno izvežbanih agentov. Skupna vojska južnovietnamske vlade pa šteje nič manj kot 1,200.000 mož. Ta aparat prisile zato onemogoča, da bi kakorkoli prišli do izraza tisti rodoljubci, ki živijo v mestih.

ške vere. Tudi večina generalov in višjih funkcionarjev so katoličani. „Tretja struja“ bi mogla torej priti do izraza tudi na tem področju, kajti že sami katoličani se v pretežni meri nočejo povezovati s korumpiranim in protiljudskim režimom sedanje Thieujeve vlade.

Četrta skupina, ki jo je treba jemati v poštev, je skupina razumnikov. S posameznimi intelektualci je opravila ameriška obveščevalna služba CIA, ki jih je znala uvesti v svojo mrežo. Večina teh je bila prisiljena delati za režim, kajti pretežna večina razumnikov je bila proti Američanom in proti saigonskemu režimu, kajti ameriška navzočnost v Južnem Vietnamu je zadušila vse kulturne vrednote v deželi. Južno-

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — V ponedeljek bo prispel na uradni obisk v Ameriko generalni tajnik sovjetske KP Leonid Brežnjev. Skoraj ves čas obiska, ki bo trajal do 26. junija, bo Brežnjev izkoristil za intenzivne politične pogovore s predsednikom Nixonom, medtem ko bo imel sovjetski zunanji minister Gromiko razgovore z ameriškim državnim tajnikom Rogersom. Poleg tega je predvideno, da bo Brežnjev s svojim spremstvom obiskal vesoljski center v Houstonu ter avtomobilsko tovarno v Detroitu. Prav tako se bo sestal s predstavniki ameriškega finančnega in gospodarskega sveta ter z zastopniki kongresa. Končno tudi ne izključujejo možnosti, da bo Brežnjev obiskal še glavnega tajnika OZN Waldheima na sedežu Združenih narodov v New Yorku. Pred povratkom v domovino pa bo Brežnjev govoril po ameriški televiziji.

DUNAJ. — Predsednik sovjetske vlade Aleksej Kosigin bo v dneh od 2. do 6. junija prispel na uradni obisk v Avstrijo, kjer bo imel pogovore s kanclerjem Dr. Kreiskyem. V zvezi s tem obiskom na Dunaju poudarjajo, da med Sovjetsko zvezo in Avstrijo ni „odprtih problemov“ ter da bo obisk predsednika Kosigina potrdil prijateljsko ozračje med obema državama. Pri pogovorih bodo posebno pozornost menuda posvetili vprašanju evropske konference o varnosti.

BEOGRAD. — Ta teden biva na obisku v Jugoslaviji avstrijski obrambni minister Karl Lütgendorf, ki ga je skupaj z delegacijo avstrijske zvezne vojske povabil zvezni sekretar za narodno obrambo general Nikola Ljubičić. Na sporedu obiska je poleg pogovorov tudi ogled nekaterih enot in ustanov jugoslovanskih oboroženih sil. S tem minister Lütgendorf vrača obisk zveznemu sekretarju Ljubičiću, ki je na čelu delegacije jugoslovanske vojske pred meseci obiskal Avstrijo.

BONN. — V sredo je tudi vzhodnonemški parlament potrdil pogodbo o normalizaciji odnosov med obema nemškima državama. S tem je bila odstranjena še zadnja ovira in pogodba bo začela veljati prihodnji teden, ko bodo predstavniki Nemške demokratične republike in Zvezne republike Nemčije izmenjali tozadevne dokumente.

MOSKVA. — V Sovjetski zvezi so izstrelili z eno samo nosilno raketo osem satelitov tipa „Kozmos“. To je že šestič, da so naenkrat izstrelili po več satelitov; prva taka izstrelitev pa je bila leta 1970. Sateliti nosijo znanstvene naprave za nadaljnje raziskovanje vesolja.

WASHINGTON. — Upanje, da bo v Indokini zares zavladal mir, se zdi dobre štiri mesece po podpisu pariškega sporazuma o premirju zelo negotovo. To izhaja zlasti iz poročila, ki ga je zdaj objavil odbor ameriškega senata in v katerem je izrecno rečeno, da se Amerika še ne namerava umakniti iz vojne v jugovzhodni Aziji.

LJUBLJANA. — V sredo prejšnji teden je bivala v Ljubljani delegacija koroškega vodstva KPČ, ki je imela v okviru rednih stikov pogovore s predstavniki Zveze komunistov Slovenije. Pri izmenjavi mnenj so pregledali politični položaj v obeh deželah ter zavzeli stališče k odnosom med Avstrijo in Jugoslavijo, izčrpano pa so obravnavali tudi vprašanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Dogovorili so se o nadaljnjem srečanju predstavnikov obeh partij, ki naj bi bilo jeseni v Celovcu.

RIM. — Italija je spet brez vlade. V ponedeljek je odstopila dosedanja desničarska vlada in napravila prostor novi vladi leve sredine. V tem smislu se je namreč izjavil prejšnji teden kongres italijanskih demokratistov, ki je moral ugotoviti, da je politika zadnjih dveh let, ki je šla očitno v desno, doživela polom. Kongres je potrdil tako imenovano „levo smer“, ki sta jo zastopala zlasti Fanfani in Moro. S tem se je krščanskodemokratska stranka odločila za ponovno koalicio s socialisti.

MOSKVA. — Moskvo je obiskala delegacija Vatikana, ki jo sestavljajo člani kongregacije za enotnost kristjanov. Namen obiska je nadaljevanje razgovorov z rusko pravoslavno cerkvijo o „cerkvi v svetu, ki se spreminja“. Razgovori so se začeli že pred štirimi leti, sedanji obisk pa je pomemben zlasti zato, ker gre za prvo formalno srečanje dveh cerkev na ozemlju Sovjetske zveze. Pogovorom pripisujejo poseben pomen tudi zaradi tega, ker so se začeli v času priprav za evropsko konferenco o varnosti.

BEOGRAD. — Šef Kambodže in predsednik združene nacionalne fronte princ Norodom Sihanuk je prispel na neuradni in prijateljski obisk v Jugoslavijo.

Gradnja novih elektrarn

Zvezni predsednik Jonas je prejšnji teden v dolini Malte s prvim strelom simbolično otvoril pričetek gradnje največjega jezusa oziroma umetne pregrade v Avstriji, ki bo služila proizvodnji električnega toka na področju Malte. Še isti dan popoldne je zvezni predsednik naredil prvi ured z lopato za elektrarno omenjenega gigantskega projekta.

Želja po izgradnji elektrarne v dolini Malte je stara že 50 let. Med tem časom je bilo potrebno premostiti mnogo težav, tehničnih, pa tudi človeških. Slednje izhajajo iz stališča, da bodo z izgradnjo nove elektrarne uničeni čudoviti slapovi in druge naravne lepote te lepe doline. Med nasprotujočima si silama so našli kompromis, tako da bo tudi v bodoče nekaj slapov krasilo idilično sliko doline Malte.

Za 200 m visokim betonskim jezom oziroma pregrado ki je ena med največjimi na svetu, se bodo zbrale ogromne količine voda, ki bodo tvorile 4 km dolgo umetno jezero s površino 2,55 kvadratnega kilometra. Gladina novega umetnega jezera se bo nahajala v višini 1900 metrov. Voda bo po 20 km dolgih podzemskih ceveh (rovih) gnala kar tri elektrarne, med katerimi se bo najnižja in glavna nahajala v Mühldorfu v dolini Mele. Najvažnejši objekt v tem sistemu elektrarn je vsekakor že omenjeni ogromni jez, katerega zgornji rob bo dolg 600 metrov. Širina krone bo znašala 8 metrov, širina podnožja pa 41 metrov. V jez bodo vgradili 1,6 milijona kub. metrov betona. Novo nastalo umetno je-

zero bo vsebovalo za 20 odstotkov več vode, kot dosedanja največja avstrijska elektrarna Kaprun s skupno obema umetnima jezeroma.

Izgradnja skupine elektrarn v Malti bo stala skupno 7 milijard šilingov. Od tega bo odpadlo na gradnjo 4,5, na strojne naprave 1,5 in na električne naprave 1 milijarda šilingov; samo izgradnja jezusa bo stala 1,2 milijarde šilingov. Prva turbina bo začela delati v letu 1976, s polno zmogljivostjo pa že leta 1977. —

Na Dravi je rožeška elektrarna tik pred dograditvijo. Sredi avgusta bo pričela delovati prva turbina. V Smartnem, kjer je zgrajen jez, že polnijo novo umetno jezero, ki bo segalo do Beljaka. Tri kilometre dolgi umetni kanal iz Šmarne do elektrarne blizu Reke je asfaltiran in čaka samo še trenutka, ko bodo spustili vodo po njem na turbino, ki bo začela proizvajati prvi tok. Pa tudi gradnja elektrarne v Borovljah je v polnem teku, saj so že pri

gradnji strojnice. Leta 1975 bo tudi boroveljska elektrarna šla v pogon.

Sistem elektrarn na srednji Dravi, v katerega spadajo elektrarne Bistrica v Rožu, Rožek, Borovlje in elektrarna pri Galiciji, ki jo bodo po vsej verjetnosti začeli graditi naslednje leto, bo eden najsodobnejših sistemov v srednji Evropi. Iz vodilne elektrarne v Bistrici v Rožu bodo ostale tri elektrarne vodene in nadzirane, kar pomeni, da nabe na od njih ne bo imela posadke. Poleg proizvodnje toka pa imajo dravske elektrarne še važno vlogo ob poplavih, ko oddajajo in sprejemajo odvišne vode v svojih umetnih bazenih in tako z reguliranjem preprečijo prestop bregov in poplave.

Na Koroškem so prvič predvajali tudi film o avstrijskih dravskih elektrarnah „Peti element“. Film prikazuje povezanost narave z elektrogospodarstvom in hkrati dokazuje, da se narava in tehnika dasta tudi harmonično povezati.

Škofice

Dolgoletna želja se nam je končno izpolnila. Minuli mesec smo dobili oziroma blagoslovili novo občinsko hišo, na katero smo res ponosni. Staro poslopje in uradovanje v njem res ni bilo v čast naši občini ob svetovno znanem Vrbskem jezeru.

Otvoritveni govor je imel župan Bürger. Kljub pretežni večini slovenskih občanov in kljub znanju slovenščine pa ni spregovoril slovensko in tako ponovno dokazal svojo ozkosrčnost in nezrelost. Medtem ko je Bürger negiral prisotnost Slovencev, je po drugi strani domači župnik Nadrag blagoslovitveni obred opravil v obeh deželnih jezikih. Z molitvijo, da bi v tej hiši vladali pravica in resnica, je zaključil svoje poslanstvo. Otvoritve novega občinskega doma so se poleg domačinov udeležili tudi visoki predstavniki političnega in gospodarskega življenja Koroške, med njimi deželni glavar Hans Sima, ki je v svojem govoru poudaril sožitje med obema narodnostima skupnostima na Koroškem. Po blagoslovitvi je bil ogled novih prostorov.

Popoldne istega dne pa smo v gostilni pri Bürgerju imeli še dan starih. Od skupno 170 nad 70 let starih se jih je 91 udeležilo slovesnosti, pri kateri je za kulturni spored skrbel domači šolski pevski zbor pod vodstvom ravnatelja Kucharja. Slavnosti se je udeležil tudi deželni glavar, ki je ponovno naglasil potrebo po medsebojnem razumevanju. Lovro Kramer p. d. Janšer se je v obeh deželnih jezikih zahvalil občinskim predstavnikom za uspešno prireditve.

Pred nedavnim nas je v 82. letu starosti za vedno zapustila Tina Anderwald iz Paprač. Bila je dalj časa boleha. Umrla je v celovški bolnišnici, od koder so jo prepeljali in pokopali na domačem pokopališču. Domači pevci so ji ob odprtem grobu v slovo zapeli pesmi žalostinke in ji tako izkazali poslednjo čast in spoštovanje, kakršno je pokojnica uživala pri vseh, ki so jo poznali.

Tino Anderwald bomo ohranili v lepem spominu, svojcem pa iskreno sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofičah vabi na

prijateljsko srečanje

v soboto 16. junija 1973 ob 20. uri v dvorani gostilne Kreuzwirt v Podjerberku.

Sodelujejo:

- Moški pevski zbor iz Bovca,
- Mešani pevski zbor SPD „Edinost“ iz Škofič
- Instrumentalni ansambel iz Kranja.

Prijatelje umetne in narodne pesmi vabimo, da se koncerta udeležijo v čim večjem številu.

Po koncertu bo vesela družabnost s plesom.

Odbor

Semenj v celovškem Forumu

Nova plošča „Pristnih veselih Rožanov“

Od včeraj naprej je veleblagovnica Forum v Celovcu v semenjskem razpoloženju, ki bo trajalo nad mesec dni, namreč vse do 28. julija. V tem času bo trgovina Forum svojim odjemalcem in gostom od blizu in daleč nudila zabavne prireditve, razne atrakcije, modne ogledne in dopoldanske koncerte, kratka vse, kar tako spada v semenjski program. Pričetek omenjene prireditve je na originalen način oznanjal mlad par v narodnih nošah, ki se je s kočijo vozil po mestu in delil semenjska darila — srca iz lecta in stekleničke z žganjem.

Mesto Celovec je torej za eno posebej zanimivo bogatejšo. V okviru tega mesec dni trajajočega semnja bo Forum nudil toliko zanimivosti in tudi ugodnosti, da bo prav gotovo ostal še dolgo v prijetnem spominu.

Med prireditvami, ki se bodo odvijale na dnevih semnja, so med drugim tudi obisk najmanjšega konjička na svetu in jahanje na poniju, kar bo gotovo v veliko veselje naših najmlajših. Mlad par v narodnih nošah bo kupcem in gostom, ki pridejo v Forum, delil darila. Posebno plemenita poteza pa bo vsekakor obisk otrok iz „otroške vasi“ v Možberku, ki bodo en dan gost Forumu. Le-taj jim bo omogočil tudi vožnjo z ladjo

po Vrbskem jezeru. Za prevoz otrok bo brezplačno skrbel celovški potovalni urad Springer. 300 celovškimi otrokom pa bo vodstvo Forumu omogočilo brezplačni obisk živalskega vrta za medvede. Tudi prijatelji kulturničnih užitkov bodo prišli na svoj račun, ko bo glavni kuhar Faulant v prostorih restavracije nudil originalne avstrijske specialitete. Za veselo razpoloženje bodo z dopoldanskimi koncerti skrbeli „Veseli Celov-

Po krajši težki bolezni je umrl Maksi Kaki iz Loga pri Loga vasi. Pogreb bo v soboto ob 3. uri popoldne v Loga vasi.

čani“ z Wilijem Rudniggerjem, ki bodo tudi v soboto 28. julija zaključili to zanimivo semenjsko prireditve, o kateri že danes lahko trdimo, da bo uspešna in tudi v bodoče vredna posnemanja.

Pred dnevi pa so na tiskovni konferenci v prostorih Forumu predstavili novo gramofonsko ploščo, na kateri igrajo „Pristni veseli Rožani“ koroške ljudske pesmi. „Veseli Rožani“ poznamo tudi z naših prireditve, saj so nastopili tudi že na tradicionalnem „Slovenskem plesu“ v Celovcu. Plošča bo vsekakor razveselila ljubitelje poskočnih koroških viž.

Pevski zbor „Grafika“ obiskal Radišev

Na Radišah smo v zadnjem času imeli vrsto uspešnih prireditve. Še dobro nam je v spominu gostovanje pevskega zbora „Angel Besednjak“ iz Maribora, v nedeljo 3. junija pa smo v naši dvorani pozdravili moški pevski zbor grafičnih delavcev „Grafika“ iz Ljubljane, ki se nam je pod vodstvom prof. Franca Mileka predstavil s sporedom narodnih in umetnih pesmi.

Deležni smo bili lepega kulturnega užitka, kajti zbor je pel zelo ubrano. Ob tem moramo povedati, da je škoda, da koncerta ni slišalo več ljudi;

kljub temu je bil obisk zadovoljiv, če pomislimo, koliko prireditve smo v zadnjem času imeli.

V imenu Slovenskega prosvetnega društva Radišev je gostom izrekel dobrodošlico tajnik Tomaž Ogris in izrazil upanje, da se bodo ob svojem obisku na Radišah počutili dobro. Ob zaključku koncerta so si predstavniki obeh zborov oz. društev izmenjali spominska darila ter izrazili željo po ponovnem srečanju.

Radiški prosvetashi so gostom v gostilni pri Traverju priredili še družabno srečanje z domačimi pevci.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

PEVSKI KONCERT

v soboto 23. 6. 1973 s pričetkom ob 20. uri v dvorani pri Miklavžu v Bilčovsu.

Poje mladinski pevski zbor Radiotelevizije Ljubljana, dirigent: prof. Matevž Fabijan. Na sporedu bodo otroške in druge slovenske pesmi. Ljubitelji lepega petja prisrčno vabljeni!

Odbor

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

je trupla. Beli na gozdnem robu so od veselja zatulili, kot bi bili vrgli v zrak zadnjo strojnico branilcev.

V ostri borbi je zmanjkovalo municije tudi Vojku, ki je vedno varčeval z naboji. Med praproljo je zagledal sovražnega oficirja. Bil je dobro zakamufliran, še za kapo je imel zataknjene šope rumenih trav, in kadar se je zravnil, je bilo videti, ko da se dviga s prahom pokrita ruša. Vojko je bil lačen in zdelan, tako da mu je puška zadrhtela, ko je pomeril. Ni se mogel umiriti. Še preden je ukričal prst, je zabobnelo. Bilo mu je, kot bi se mu započilo v oči tisoč žarečih igel. Začutil je udarec, da mu je puška zletela iz rok, nad srcem pa ga je zapelo, kot bi ga kdo usekal z bičem po golem telesu. Vrglo ga je v prsteno steno zaklona, kjer je zdrsel na dno in omamljen obležal. V zavesti dima se je v spirali vrtilo sonce in izstrelki so žvižgali.

Zbudilo ga je vptije. Globoko je vdihnil in odprl oči. Pod njegovim zaklonom so se na planjavi, obrasli z grmičjem, lesketali bajoneti: boj iz bližine. Z roba je slišal Svaruna in Orlova, ki sta odbijala napad z rezervo — drugače ne bi šlo... Z zadnjimi močmi je zgrabil za puško in pomeril enega izmed najbližjih, ki so drveli proti njemu. Ustrelil je trikrat in trikrat zgrešil... in tik pod zaklonom ga je zadel krogla z vrha grebena.

Šele ko je bil odbit tudi ta napad, je Vojko odpel bluzo in segel z roko za srajco. Z grozo je gledal prste, od katerih je kapljala svetlo rdeča kri. Poklical bi na pomoč, toda kdo bi neki prišel v tem metežu, ko so prikovani v zaklone vse do noči? „Sicer pa — kdo ti bo pomagal, če si ne boš sam,“ si je rekel na glas in skušal z roko zamašiti rano. Razcefrano meso se je vlekle od bradavice do grodnice. Zato se je razpel, pritisnil na rano zavoj za prvo pomoč in se obvezal. Naslonil se je na steno zaklona in se zastrel v nebo, po katerem so se vrtili oblaki in plahutale granate. Nebo je temnelo. Vedel je, da bodo vzdržali do noči. Zdaj je

sovražnik napadal drugje, tod so frčali le izgubljeni izstrelki.

Misli so mu okorno delovale. Ogledal si je puško: kopito je presekalo drobce granate.

Prvi mrak je belim strelcem zabil vidljivost. Tedaj je pritekel Primož.

„Vojko,“ je kriknil, ker je mislil, da je mrtev. Nasmehnil se mu je kot včasih, kadar mu je prinesel v šolo hrušk.

„Zejen sem,“ je zastokal Vojko.

Primož je imel prazno čutarico. „Še vode ni na tem prekletem hribu,“ je viknil.

Tedaj je prišel kurir z vestjo, da je na sedlu pod kasarno zbor brigade. Vojko se je z eno roko prijel Primoža, z drugo pa Travnikarjevega. Šli so mimo zaklona, kjer je ob raztreščeni strojnici ležal med ožganimi travami mrtev mitraljezec. Iz kolanje pod seboj so slišali glasove — tudi beli so pobirali svoje mrtnice in ranjene.

Zvečer je poiskal Svaruna kurir štaba korpusa z nujnim pismom. Karel je posvetil komandantu z baterijo, da je lahko bral. Obvestili so ga, da pojde po nalogu glavnega štaba v Moskvo, v višjo vojno akademijo Rdeče armade, in naj se nemudoma javi v štabu, ker mora takoj odpotovati v vrhovni štab.

„Kaj je? Kam pa gremo?“ ga je nestrpno vprašal Karel, ki je pričakoval vse kaj drugega.

„V Moskvo greš?“ je zajajal Karel. „Pa ne v rusko?“

„Brez šale. V rusko.“

Kmalu se je nagnelo okoli njiju vse črno borcev. Po bataljonih se je razvedelo z bliskovito naglico: „Svarun gre v Moskvo.“

Tudi Marko se je zrinil med tiste, ki so stali okoli njega. „Svarun, glej, da prideš nazaj kot general,“ je naročal. „Ti nas vse zastopaš. Tudi minerce. Medtem ko te ne

bo, bomo pregnali švabe. Ko se vrneš, bomo že vsi enaki.“

Dežurni je prišel poročat, da so pokopali mrtlice in da so ranjenci pripravljani za prenos. Svarun se je vzel na konja, odjezdil k bataljonu in se poslovil od borcev. Ostanke Borutove čete je našel na gozdnem robu. Pestovali so orožje in poslušali Pajka, ki je ves droben v obraz sedel na čefnem kotlu.

„Vsa čast tebi, harmonikar! Danes si z mehomo napravil več, kot če bi streljal z mitraljezom. Tvoje muzike ne bom pozabil svoj živ dan, pa tudi kanonade ne.“

Janez, ki so mu roke visele ob telesu, se je zravnil in se blaženo nasmehnil. Kuhar pa je dejal:

„Saj sva špilala oba.“

Tedaj se je oglašil Svarun:

„Poslavljam se, fantje.“

Osuplo so ga pogledali, ko je povedal, da odhaja skoraj na drugi konec sveta. Stisnili so mu roko in dolgo so gledali za njim, ko je odjahal k naslednjemu bataljonu.

„Kdove, če ga bomo še kdaj videli?“

„Vsi prav gotovo ne,“ je menil Vojko.

„Vojna je,“ je skomignil z rameni Pajk.

Prihajal je Orlov in ukazal, da naj se pripravijo za odhod. Ker so se obračali počasi, leno in utrujeno, je rignil:

„Hitreje, hitreje! Kaj se držite kot poscane kure?“

Nihče mu ni odgovoril.

Brigadna kolona se je spuščala po voznici poti v dolino. Onkraj nje so rastle v oblačno nebo črni robovi, podobni trdnjavskemu zidovju. Tam se bodo čez noč utrdili in znova udarili po belih in Nemcih. Svarun je počakal, da se je znočilo. Potem sta se s kurirjem ločila od brigade in krenila na pot.

Bilo mu je tako, kot če bi mu rekli, da bo peljal divizijo v Dolomite. Navadil se je disciplinirano izvrševati po-

Dr. Riesenfeld

65-letnik

Pretekli teden je avstrijski generalni konzul v Ljubljani dr. Heinrich Riesenfeld obhajal svoj 65. rojstni dan.

Leta 1946 je stopil v službo koroške deželne vlade, kjer je zastopal njene interese v pogajanjih z Jugoslavijo v zadevah malega obmejnega prometa, avstrijskega dvolastništva itd. Leta 1965 je bil imenovan za avstrijskega generalnega konzula v Ljubljani.

Za dr. Riesenfelda je značilno, da si stalno prizadeva za dobre odnose med obema sosednjima državama. Z velikim zanimanjem in razumevanjem spremlja tudi kulturno in politično življenje koroških Slovencev.

Številnim čestitkam se pridružujemo v želji, da bi jubilar še nadalje uspešno služil idealom sporazumevanja med narodi.

Št. Jakob v Rožu

Pred nedavnim je v naši občini slavila svoj 90. rojstni dan Terezija Schiller iz Podrožca. Kljub starosti in obilici otrok, saj jih je imela 14, od katerih jih živi še osem, je slavljenska še danes pri polni duševni svežini. Prve korake je naredila pri Strdeni v Lešah.

Terezija Schiller je bila za njen življenjski praznik deležna številnih počastitev. Poleg družine in sorodnikov sta jo obiskala tudi župan Janez Gressl in svetnik občinskega urada Hans Sternad ter ji v lastnem imenu in v imenu občine iskreno čestitala.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ Pliberk vabi na

PEVSKI KONCERT

Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ pod vodstvom Folteja Hartmana in pevskega zbora „Vres“ iz Prevalj pod vodstvom Jožka Kerta. Koncert bo v četrtek 21. junija 1973 ob 20. uri v dvorani gostilne Schwarzl. Pridite v obilnem številu in povabite s seboj svoje prijatelje in znance.

Odbor

Gostovanje na Prevaljah

Folklorna skupina in pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli sta v zadnjem času imela skoraj vsak teden nastop, bodisi doma ali na gostovanju. O posameznih nastopih smo v našem listu sproti poročali. Minulo soboto pa sta pevski zbor in folklor „Zarje“ nastopala na Prevaljah, kjer sta bila gost tamošnjega kulturnega društva „Prežihov Voranc“.

Sprejem gostov iz Železne Kaple je bil izredno prisrčen, saj so jih predstavniki gostiteljskega društva pričakali na meji in sprejeli s cvetjem. Nastop je bil v kulturnem domu na Prevaljah in sicer skupno s folklorno skupino društva „Prežihov Voranc“ ter instrumentalnim ansamblom Zvonko Ortana, kar je bilo razvidno že iz vabila, s katerim so vabili na to prireditev, ki je potekala pod geslom „Srečanje folklornih ansamblov od tu in onstran meje“.

Prejšnji teden smo pospremili k zadnjemu počitku na domače pokopališče komaj 11 let starega Tončija Gabriela pd. Strdenovega iz Leš. Po daljši bolezni, za katero zdravniki ne poznajo leka, je moral Tonči tako mlad zapustiti svoje ljubljene starše, katere je izguba dragega sina globoko prizadela. Tončija bomo ohranili v lepem spominu, staršem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

Jutri se bo na Reki predstavil javnosti prvi hotel v naši občini Rožanski dom — Rosentalerhof. Je to novo poslopje, ki ga je prigradil k že obstoječi gostilni lastnik Mihej Antonič. Hotel Rožanski dom, zgrajen po najsodobnejših izkustvih gostinstva, ima poleg 20 tujskih sob, opremljenih s stranišči in prhami, tudi dnevni espresso, prostor za gledanje televizije, zajtrkovalnico, čitalnico, recepcijo in kegljišče. V hali v prtiličju pa se nahaja bazen. Tudi dvorišče je posebnost, saj je opremljeno z gredami najrazličnejših cvetlic, ki predstavljajo posrečeno vrtno arhitekturo, ki se lahko meri z najboljšimi turističnimi objekti daleč naokoli.

Da Rožanski dom prekaša vse podobne objekte v občini, ni treba posebej omenjati. Prav to pa zgovorno dokazuje, kakšna podjetnost tiči v graditelju in kakšen pomen bo to imelo tudi v prihodnje v tujem prometu naše občine.

Po pozdravnih besedah predstavnika gostiteljskega društva dipl. inž. Šartela, ki je prosvetašem „Zarje“ izrekel dobrodošlico, je spregovoril tudi predsednik SPD „Zarje“ Peter Kuhar, ki je občinstvu najprej opisal kraje, iz katerih pevci in folkloristi prihajajo, kako živijo in kako delajo na prosvetnem področju. Povedal je tudi, kako se borijo za obstoj slovenske besede na Korškem in pri tem naglasil, da je Železna Kapla dala tudi narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta.

Spored nastopajočih se je odvijal harmonično in je bilo občinstvo nadvse zadovoljno. Najprej je pod vodstvom Jožka Wrulicha nastopil moški pevski zbor „Zarje“, po nastopu folklorne pa še mešani zbor. Kot že zapisano, pa sta sodelovala tudi folklor Prosvetnega društva „Prežihov Voranc“ ter instrumentalni ansambel Zvonka Ortana. Tako se je spored prepletal v harmoniji s plesom, pesmijo in glasbo. Višek sporeda pa je bil skupni nastop obeh folklor, gostov in domačinov, ter zaključna pesem kapelškega zbora „V gorenjsko oziram se skalnato stran“.

Tako je izzvenela lepa kulturna manifestacija sodelovanja slovenskih kulturnih skupin tu in onstran meje. Ob koncu naj še povemo, da je pokrovitelj tega srečanja bila ravenska železarna, ki ima veliko razumevanje za kulturno delovanje.

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu vabi na

LIKOVNO RAZSTAVO

v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva, Tarviser Straže 16 v Celovcu. Otvoritev bo v soboto 16. junija 1973 ob 9. uri. Nastopa dekliški zbor iz Vuzenice. Pridejo tudi otroci iz Vuzenice, pri katerih so naši otroci ob bivanju v Vuzenici stanovali. Odprta bo do torka 19. junija 1973 vsak dan dopoldne do 12. ure, v nedeljo pa od 15.30 do 17. ure.

Razstavljeni bodo dela naših mladih likovnih ustvarjalcev, ki so bili lansko leto v likovni koloniji v Vuzenici. Vabimo starše, dijake in ljubitelje likovne umetnosti.

Odbor

Mladinski dan

17. junija 1973 ob 10. uri v novozgrajeni cerkvi v Št. Ilju pod geslom

Mladina sredi konfliktov

Spored:

ob 9.45 zbiranje mladine in skupna vaja z sv. mašo,

ob 10. uri sv. maša z beat-glasbo,

ob 13. uri popoldanski program s pestrimi nastopi.

Nastopajo:

The Bellamies iz Šmihela, Podjunski kvintet, mladinski zbor iz Bilčovsa, Minores iz Ljubljane, skavtinja in skavtje iz Celovca, Veseli študentje, mladinski zbor dekanije Pliberk, folklorna skupina iz Sel, mladinski zbor dekanije Dobra vas in graški ter solnograški akademiki.

Mladina in njeni prijatelji prisrčno vabljeni!

Pokrajinsko vodstvo s pripravljanim odborom

Iz zgodovine planinstva

Ko letos povsod po Sloveniji praznujemo 80-letnico obstoja Slovenskega planinskega društva v Ljubljani, se nehoti vprašamo, kako je bilo z organiziranim planinstvom tudi drugod v Evropi; kateri narodi so bili prvi, kakšno vlogo so igrala takratna planinska društva itd.? Sicer mnogo vprašanj, vendar so potrebna, če hočemo dobiti približno sliko takratnega organiziranega planinstva v drugih deželah Evrope.

Prvi, ki so pričeli z organiziranim planinstvom (alpinizmom), so bili Angličani. Že leta 1857 so ustanovili svoj Alpine club. Članstvo tega društva je bilo izbrano, vstop vanj so imeli samo alpinisti, ki so dokazali, da so premagali gotovo številno vrhov nad 3000 m. Alpine club je bil torej elitno alpinistično društvo, kar je še danes. Šele pet let pozneje, leta 1862, so avstrijski planinci ustanovili svojo organizacijo Österreichischer Alpenverein. Med ustanovitelji sta bila tudi dva Slovenca — dr. Dežman in znani geograf Klun, vendar sta se „prištevala“ k nemški narodnostni skupnosti, ker zaradi izredne inteligence nista mogla najti med takratnimi domačimi Slovenci priznanja. Istega leta so tudi Švicarji ustanovili svoj Schweizer Alpen Club, leta 1863 Italijani Club Alpini Italiano, Nemci leta 1869 Deutscher Alpenverein in leta 1874 Francozi Club alpin francais.

Med prvimi sekcijami (podružnicami) ČAV so bile leta 1870 Praga, Gradec in Beljak. Leta 1872 je sledila sekcija Celovec. Leto pozneje sta se avstrijsko in nemško planinsko društvo združila v organizaciji Deutsch-Österreichischer Alpenverein. Še istega leta je omenjeno društvo ustanovilo sekcijo „Küstenland“, iz katere

izhaja znameniti alpinist in pisatelj dr. Julij Kugy; nadalje leta 1874 Kranjsko sekcijo, 1876 sekcijo v Mariboru in 1884 podružnico v Celju. Slovenski rodoljubi in planinci so s skrbjo spremljali razširjanje nemstva v slovenskih gorah. Nužen odgovor na to protislovensko početje je bil leta 1893 ustanovitev Slovenskega planinskega društva v Ljubljani. Društvo si je zadalo plemenito nalogo, ohraniti slovenskim goram slovenski značaj. Ustanovilo je mnogo podružnic, med njimi leta 1901 tudi Ziljsko podružnico, ki je bila predhodnica našega Slovenskega planinskega društva v Celovcu.

Leto dni po ustanovitvi SPD je ČAV ustanovil še sekcijo v Kočevju, tako da je bil nemški obroč na slovenskem ozemlju sklenjen. Dejstvo je, da so takratna planinska društva stala na očito nacionalističnem stališču, šele dunajsko planinsko društvo „Naturfreunde“, ustanovljeno leta 1895 in namenjeno kulturnemu delu, je odvrгло od sebe nacionalistični namen. Temeljno geslo društva je postalo „ljubezen do prirode“. Delovanje organizacije „Naturfreunde“ se je z Dunaja razširilo po vsem svetu.

Mnenje, da je Slovensko planinsko društvo v Ljubljani eno najstarejših društev v Jugoslaviji, je napačno. Še starejše je Hrvaško planinsko društvo, ki bo drugo leto praznovalo že svojo 100-letnico. Letos pa slavi najstarejše slovensko planinsko društvo, namreč na Poljskem, svojo stoletnico.

K sreči so se današnje planinske organizacije v glavnem že izkopalje iz nacionalističnih struj in se posvetile dejanskemu poslanstvu — utrjevanju planinskega tovarištva in ljubezni do prelepe gorske narave, ki naj služi samo plemenitemu namenu.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

velja, svojo usodo je povezoval z gibanjem. Preden bo odšel, pa mora obiskati še ženo. Šele pred nekaj dnevi mu je zaupala, da bo dobila otroka.

Spustila sta se k reki. Noč se je zgostila. Cesta se je rahlo svetlikala med črnim skalovjem. Nikjer ni bilo videti konca.

20

V dolini Save je ležala gosta megla, iz katere je rosil hladni dež. Listje je trepetalo v vetru. Mokra asfaltna cesta, ki se je zvijala v grapo Peračice, se je mastno svetlikala. Tonček, komandant bataljona gorenjske vojne državne varnosti, je ležal v grmovju, petdeset metrov nad cesto. Z lica si je brisal deževne kaplje in pogledoval na uro. Kazalec se je pomikal neverjetno počasi proti deveti uri dopoldne. Med gostim drevjem je bilo mračno, kot bi se šele zdanilo. Ob njem je ležala devet njegovih najhladnokrvnejših borcev s tremi strojnimi. Pokriti so bili s travo, listjem in mahovjem, obraze pa so imeli namazane s prstjo, da se ne bi svetlikali med zelenjem. Že ponoči so prišli s pobočij Jelovice.

Z dnem se je promet na cesti povečal. Mimo njih je hrumelo več tovornjakov, kolona policijskih voz v spremstvu motociklistov s strojnimi. Tonček je pričakoval v zadnji majorja Wolfa. Potem ko sta se Maks in Jelovec odločila, da ga bodo kratko malo spravili s sveta, ne pa lovili živega, so se precej trudili okoli njega. Tudi Tonček je izgubil nešteto dni in noči, ko mu je nastavljal zanke. Wolf pa se je obnašal kot star, prevečan lisjak, ki se ne drži nobene navade in ki zastrupljeno vabo, namesto da bi jo stisnil z zobmi, raje izpusti ter gre lačen naprej po svojih skritih stezah.

Nekaj mesecev sta potrebovala z Nestorjem, da sta ga obdala z mrežo, kolikor toliko zanesljivih obveščevalcev. Vedno znova se je izkazalo, da so tisti, ki so imeli možnost približati se mu, zvečine prav tako njegovi kot njihovi. Tako se je gonja vrtela v začaranem krogu. Mnogo so si obetali od šoferja, ki je težil o osamljenosti pri svojem grobem šefu. Kaj kmalu se je zblížal z dekletom, ki so mu jo podtaknili, in legel z njo v posteljo. V sodelovanje je privolil brez večjih težav. Kot svoj čas Wolf jim je tudi on prinašal koristna obvestila, včasih celo municijo, orožje in sanitetne potrebščine. Takoj potem, ko so mu dali nalogo, naj ga v avtomobilu omami in pripelje na določeno mesto, pa se je jel izgovarjati, da je major postal zelo previden. Največkrat je svoj črni mercedes vozil sam, kadar pa je potreboval šoferja, je imel vedno s seboj osebnega spremljevalca, bledolasega, grobega fanta vodenih oči, ki mu je bil pasje vdan in mu je povsod sledil ko senca.

Zavoljo Wolfove nenavadne previdnosti in vzdušja budnosti, ki so ga povzročile likvidacije nekaterih Wolfovih agentov — tipalk, pa tudi spricho aretacije mnogih članov Osvobodilne fronte, Tonček ni mogel zahajati v naselje ob jezeru, ker je bilo tam na preži preveč oči. Wolf je še vedno stanoval v zasebni vili, spal pa ni več tam, temveč v hotelu Jeklar, kjer so se po generalovem navodilu zbrali vsi pripadniki varnostnih sil. Poleg tega je major precej potoval v Ljubljano, Trst in Celovec — njegove poti so bile tako prepletene, da jih je bilo iz gozda težko zaznati.

Dež je rosil čedalje močnejše. Z listja so drsele debele kaplje in jim močile hrbte. Postali so nestrpni. Čas, ko bi se moral pripeljati major Wolf, je minil, promet na cesti je bil vse bolj gost in upanje na uspeh vse manjše.

Tonček si ni delal utvar — lahko gre tudi za provokacijo. Sredi noči je bil dobil v taborišču na pobočju Jela-

vice sporočilo od Ivanka iz hotela Toplic: s šifro v obliki trgovskega naročila, odposlano na eno izmed Tončkovih obveščevalnih točk, ga je obvestil, da bo Wolf naslednji dan potoval v Ljubljano.

Vesti, ki jih je dostavljala previdni in zviti Ivanko, so bile sicer redke, toda dragocene in uporabljive.

Mokri kot miši so težko mirovali. Nestrpno so gledali svojega slavnega poveljnika, ki še ni izgubil potrpljenja. Volodjo, spremljevalca na Tončkovih tveganih pohodih, ki je ležal poleg njega in tiho klel, je trgala revmatizem v kolenu. Dregnil je Tončka, ki je vse pogosteje gledal na uro pa spet na cesto, kjer so odskakovale kapljice, in mu šepnil:

„Če si za to, ušgimo po prvem policijskem avtomobilu in pojdimo.“

Tonček, ki je slovel po svoji gorenjski trmi, pa je vztrajal in si mislil: „Pravzaprav ima tako visok gospod pravico po naporni noči poležati in imeti malo zamude.“

Megla se je dvigala, dež je ponehaval, v borovcih za njimi pa so krehale vrane. Potem so zagledali črni mercedes, ki se je utrgal iz megle kot prikazen. Cevi treh mitraljezov, dveh brzostrelk in treh pušk so se usmerile v moko steklo, kjer so brisalci utripali kot srčna mišica in odkrivali dva obraza, dve kapi z mrtvaško glavo.

V vrtincu križnega ognja se je razletelo prednje steklo na avtomobilu v tisoč koscev. Šofer se je nagnil na volan in zavozil z desne čez sredino ceste na rob pobočja, kjer je avto vrglo počez. V hipu je bilo vozilo v plamenih.

Zatuli so od veselja. Tonček in Volodja pa sta zdrseli po vresju skozi grmovje na cesto in zalučala vsak še po dve bombi v goreče razbitine. Po eksplozijah je Tonček planil k avtomobilu. Skozi desno okno je mrtvo visela bela roka, na drugi strani pa je med goreči bencin curela kri. Kar ni mogel verjeti, da so po treh letih uničili sovraž-

Neubogljivi medvedek

Medvedke so stroge matere, njihovi malčki pa seveda neubogljivi. Dokler se še hranijo z materinim mlekom, tekajo samo za materjo in se ji motovilijo pod nogami.

Toda ko zrastejo — tedaj je križi! Res je, da imajo tudi medvedke svojo slabost: rade podremlejo v hladni senčici. Medvedkom pa ni preveč prijetno poslušati njihovo smrčanje, ko je okoli toliko vabečih klincev in melodij, toliko nepoznanih stvaril!

Tako gredo od cvetlice do grmička, od grmička do drevesa — in zaidejo...

Prav takšnega neubogljivca, ki je zbežal od mame, sem nekoč srečal v gozdu. Sedel sem poleg potoka in pomakal prepečenec v vodo. Bil sem lačen, prepečenec pa je bil trd, zato sem se mučil z njim zelo dolgo. Tako dolgo sem ga namakal, da so se gozdni prebivalci naveličali čakati, kdaj bom odšel in so začeli lesti iz svojih skrivališč.

Dva polhka sta že prilezla na štor. Med kamni so zacvilile miške — najbrž so se steple. Nenadoma pa skoči na gozdno jaso medvedek. Medvedek — tak kakršni so vsi medvedki: glavat, šobast in neokreten.

Ko opazi medo štor, privzdigne svoj debeli rep in skok, skok po njemu. Polhki seveda smuk v luknjico. Ampak medvedek dobro ve, da mu je mama pri vsakem takš-

nem štoru dajala nekaj zelo okusnega. Zato si štor dobro ogleda.

Pregleda levo stran štor — ničesar ni, pregleda desno stran — tudi nič. Tedaj vtakne nos v luknjo — po polnih diši! Zleze medvedek na štor in ga še s krempiji popraska; pravi štor! Nerazumljivo!

Ves zmeden se ozira medo naokoli. Povsod pa se širi samo gozd. Teman gozd — in v njem zdaj tu, zdaj tam kaj zašumi.

Medvedek zleze s štor in odstopica dalje.

Spotoma zagleda velik kamen. Razveseli se medo kamna: to reč dobro pozna! Vtakne tačko pod kamen in se upre vanj z ramenom. Kamen se premakne in pod njim zacvilijo prestrašene miške. Medvedek spusti kamen — toda tačka je ostala pod njim. Prenagil se je: kamen mu priščipne tačko. Medo zatuli na ves glas, izvleče tačko in maha z njo po zraku; nato jo obliže in odšepa dalje. Sedaj se ne ozira več naokoli, temveč gleda predse.

Nenadoma zagleda gobo! Toda medvedek je sedaj nezaupljiv. Ogleda si gobo od vseh strani. Oči mu pravijo: lahko jo ješ. Toda nos ga opozarja: goba je zanič, ne smeš je jesti. Rad bi jo pojedel — toda boji se.

Tedaj se medo razjezi — in trešči po gobi z zdravo tenco! Goba se razpoči in steber rumenega, smrdljivega prahu pihne medvedku naravnost v nos.

Črt Šinkovec

Dvojčka

Kdo pozna bratca dva,
naša korenjaka?
Let imata trikrat dva,
škratca sta — pa taka.

Na uho naj vam povem,
da je stvar nerodna:
da sta dvojčka in povsem,
kakor lasu las podobna.

V dobri veri — ta je Blaž! —
očka se ušteje.
— Nisem, nisem nisem Blaž!
se Matjaž mu smeje.

Niti teta Meta ni
čisto brez zadrege:
ko ugiba, kdo kriči,
kdo se dere na pretege.

Kdo je kdo od dveh butic,
ki sta od griv košati:
v zmedi se ne znajde stric
in ne stara mati.

Kdo je kdo le mama ve,
ona se ne ušteje,
mama pa še nekaj ve,
temu se ne smeje.

Šola jima ne diši,
pisanje ne branje,
z dedom pa obrala bi
vse čebelje panje...

Bila je goba „hudičev tobak“. Dolgo kiha medvedek in kašlja. Nato si obriše očke, sede in tiho, tiho zajoka.

Toda le kdo ga čuje? Povsod samo gozd — teman, črn, z neznanimi glasovi.

Nenadoma nekaj štrbunkne. Žabal Medo jo hoče zgrabiti z desno tenco, — toda žaba skoči na levo. Medo stegne levo tenco, — žaba hop, na desno.

Tedaj medvedek dobro pomeri in se z vsem telesom vrže na žabo. Zgrabi jo s tenco in jo izvleče izpod trebuha.

Toda tepček, namesto da bi jo takoj pojedel, se začne z njo igrati. Zvali se na hrbel, se valja z žabo po travici, sope in cvili kot bi ga kdo žgačkal po podplatih.

Zdaj vrže žabo v zrak, zdaj jo meče iz tace v tenco. Igral se je in igral ter izgubil žabo.

Voha po travici okrog — žabe ni. Kar se sede se od presenečenja. Že odpre gobček, da bi zatulil, toda kar obstane: iznad grmičevja gleda nanj stara medvedka.

Medvedek se silno razveseli mame — kosmatinke; objela ga bo, potolažila in žabico mu bo poiskala.

Žalosno zacvilil in ji zašepa nasproti. Na mah pa dobi takšno zaušnico, da z nosom kar trešči ob zemljo.

Tako ga je torej objela! Razjezi se medvedek, se postavi na noge in zarenči na mamo. Komaj je zarenčal, že ga nova klofuta zvali v travo.

Medo vidi: slabo kaže. Vstane in zbeži v grmovje, medvedka pa za njim.

Še dolgo je bilo slišati, kako so pokale veje in kako je tulil medvedek zaradi maminih zaušnic.

„Vidiš, kako ga uči razumnosti in previdnosti!“ sem pomislil.

Medvedek in medvedka sta odhlačala, ne da bi me opazila. Sicer pa, kdo ve?

Šumi temni gozd, poln nepoznanega, zanimivega življenja.

N. Sladkov

Uganke

Noge imam,
pa hoditi ne znam;
če si truden,
ti oporo dam.

(1015)

Avto ima pet koles,
tu rezervno je še vmes;
jaz pa trdim: šest jih je,
šesto je ukaz za vse!

(Volan)

Zabrenči po vsej livadi
in zapoje: „Daj mi, daj!
Kar nam boste dali radi,
dali bomo vse nazaj!“

(Gobelo)

Penim se ko morskí val,
vsak dan v rokah me imaš,
v vodi pa se raztopim;
daj ime mi, če kaj znaš!

(Mli)

Z dvorišča

Najbrž ste že slišali, da naš muc vsak večer odhaja zdoma in se vrne šele proti jutru. Kaj da počne ta čas? Mar res ne veste? Vasuje, seveda! No, in ko se je danes zjutraj utrujen majal preko dvorišča, je naš petelin, nič hudega sluteč, zakikirikal.

„Molči, cepec! Sicer ti zavijem vrat!“ se je zadržal nanj muc.

Petelin se je tako prestrašil, da se je kar sesedel. Toda ko se je ozrl okrog sebe in videl, da ga gleda prav vse dvorišče, se je brž pobral s tal in zabrusil mucu:

„Tega si ne dovolim, ne-sramnež.“

„Tako je! Le daj ga! Nič se mu ne pusti!“ so petelinu vlivale pogum njegove kokoši.

„Ali veste, zakaj je mače tako natakajeno?“ se je iz ute oglašil pes.

„Povej nam, povej!“ so radovedno zacvrkuttale lastovice.

„Včeraj si je povsod prste opeklo, kjer je vasovalo!“

Muc se je razjezil: „Ti uboga, priklenjena para! Ostal boš brez neveste, pa če si izlajaš svoje srce!“

To pa je bilo že prehudo! Pes se je pognal, a ga je zadržala veriga, na katero je bil priklenjen.

Kure so zavpile: „Tat! Gospodinji povemo, da kradeš smetano.“

Muc: „Prismode, z vami se sploh ne pogovarjam!“

Lastovice: „Krvoločnež!“

Golobje: „Hinavec!“

Pes: „Revše, niti slepe miši ne moreš ujeti!“

Kure so ščuvale petelina: „Daj, daj! Še ti mu kaj reci.“

Petelin: „Kar daš v usta, capin, ukradeš!“

Kure: „Živijo, petelin!“

Toda muc nam je pokazal jezik, si zažvižgal pesmico ter se leno odzibal v senik na spanje.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

nika številka ena, ki jih je že neštetokrat izigral in pokopal toliko odličnih mož ter zasejal seme nezaupanja in sovraštva v njihove vrste.

Zagledal je do kosti ožgani obraz, epolete, odlikovanja na bluzi, za šoferjem pa še enega okrvavljenega moža. Brez pomisleka je zbliza ustrelil vsakega še enkrat v glavo.

Zaslišali so ropot težkih motorjev, in že so zacvilile zavore, da jim je šlo do kosti. Izvidnik, ki so ga pustili malo više, je dal svarilni znak in zavpil:

„Policijo imamo za hrbtom.“

Zaslišali so brlizege piščalk, hkrati pa je jeknilo nekaj rafalov. Tonček in Volodja sta skočila s ceste k zasedi. V teku so se spustili skozi gozd proti grapi, potem pa zavili na pobočje, ki se je vlekel proti Karavankam. V gozdu so odmevali strelji.

„Dobro, da nihče noče biti za tarčo in da vsak s streljanjem opozarja nase. To nas bo tudi tokrat rešilo,“ je pomislil Tonček in se odločil za smer umika.

Tekli so, kar so jim dale noge. Bili so zelo upehani. Gore onkraj doline so bile še daleč in med potjo do tja jih je čakalo še mnogo nevarnosti.

21

V bolniški sobi je vladala mrtva tišina. General je zamaknjeno stmel v okno, kjer so polzele deževne kaplje, in v veje, ki jih je ovijala odurna megla. Sivih, enoličnih dni ni maral. Še takrat ne, ko je bil zdrav, nikar zdaj, ko je slabo vreme vplivalo nanj, da je bil skrajno napet in razdražen. Zabrenčala je muha, se peljala mimo njegove glave in se zalelela v steklo.

„To je svinjak, ne pa bolnišnica. Kdo si je drznil spustiti muho v generalovo sobo?“

Besno je pozvonil. Najraje bi bil polegnil izpod zglavja pištolo in ubil to predrzno, gnusno živalco.

Pritekla je bolniška sestra. Nadrl jo je in ukazal:

„Ubijte mi to muho!“

„Spodila bi jo, če dovolite, gospod general,“ je rekla in stopila z oknu.

General pa je besno zakričal:

„Ne dovolite si tega! Ukazal sem vam, da jo ubijete. Zmečkajte to predrzno golazen!“

Ko je bolniška sestra ubila muho in jo po prstih odnesla iz sobe, je samo renčal. Potem je spet pozvonil. Naročil je sveže vode. Ko jo je dobil, je vzel nekaj tablet. Že nekaj dni je jemal pretirane doze pomirjevalnih tablet, da bi lahko spal in da ne bi preveč razmišljal. To pa mu ni uspelo. V rahli vročici so se mu misli nepokorno vračale in mu vzbujale spomine na vsakovrstna doživetja; poleg tega pa so ga spremljale grozljive sanje, o katerih je potem razmišljal ves dan.

Ko je bil spet sam in se je nekoliko umiril, si je zastavil vprašanje:

„Ali je človek v bolniški postelji sploh lahko še general? Ali pa je samo človek? Vodoravna lega slabo ustreza poveljujočim, ki so vajeni stati pokonci.“

Saj je tudi človek nehal biti opica šele takrat, ko je zravnal hrbtenico in dvignil pogled z blatnih tal proti nebu... če je seveda sploh nehal biti opica. Končno pa sta general in prostak, German in Slovan na horizontalni mrtvaškega odra enaka, se pravi ničeva, je razvijal naprej misel. Ob spoznanju, da bi tudi on lahko umrl, je postajal potrt in bolešno občutljiv. Povsem drugačen je človek, če gleda tujo smrt, kot če se srečuje z možnostjo lastnega konca. Umreti — to se mu je zdelo skoraj bedasto in nemogoče. Zdaj je primerjal svoje življenje s tokom stvari in sklenil: zakon dobe leži v posamezniku. Menda vsa civilizacija — kot pozamezen človek — z noro naglico beži sama pred seboj. Do kam se bo valila vsa ta kaotična gmota in kaj bo

z njo? Nenadoma se mu je zazdelo, da vsa civilizacija teži za samouničenjem. Le čemu ta nori beg, ta obsedenost, ki zamegli človeku pomen obstoja? Ob tem se je vprašal, kaj je sedaj človeška moč in kaj slabost. Če je vojna absolutno, mir pa le relativno stanje človeškega duha — kar nam zgodovno priča vsa zgodovina — potem je moč civilizacije v tem, kako zna prenesti vojno in se obdržati v takih mejah, da se ne uniči sama. Tako nekako bo tudi s posameznikom, je menil, čeprav nas neki pacifisti prepričujejo o nasprotnem. Že priprave na vojno pomenijo žrtvovanje osebnih ciljev za cilje velike skupnosti, kar pomeni, da je vojna najboljša in najbolj temeljita vzgoja za bodoči red in protitež anarhičnim popadkom posameznikov.

Ko je zaokrožil to misel, se je zgrozil: tudi njega napadajo bacili dvomov vere v zmago, ki jih je očital drugim... Ko mu hira telo, postaja neodporna tudi njegova volja.

Ob teh primerjavah, ki so se mu vsiljevale same od sebe, se je nehoti spomnil na majorja Wolfa. Le-ta si je kljub zgodovinski nujnosti žrtvovanja v nemogočem položaju dosti privoščil — prav toliko preveč, kakor si je on premalo — in kljub temu žel uspehe. Pogrešal ga je. Zdaj, ko je imel časa na pretek, bi bilo zanimivo debatirati z njim. Da bi pa razpravljal z njim o svojih osebnih, tajnih stvareh, mu ni prišlo na misel.

Prvikrat je razglabljal, če je storil prav, da je postal general SS. Morda bi bilo bolje, če bi bil letalski major, kot si je bil zamislil. Njegovemu vzponu je botrovala mati. Spominjal se je je z ljubeznijo in spoštovanjem. Bila je čudovita ženska, saj je zredila kljub krizam in prvi svetovni vojni osem otrok, ki so se vsi razkropili za kruhom širom po Nemčiji; dva izmed njih sta že padla na vzhodni fronti. (Nadaljevanje prihodnjik)

EVELYN WAUGH

Izpolnjena želja

Videla boš, da se oče ni veliko spremenil, je rekla lady Moping, ko sta stopala v sanatorij za duševno bolne.

— Kako je oblečen, ali ima kakšno uniformo? je vprašala Angela.

— Nikar no, draga. Videla boš, kako lepo ravnajo z njim.

Precej lef je že minilo, odkar so odpeljali lorda Mopinga. To je bil prvi Angelin obisk pri očetu. Tudi sama se je spominjala tistega strašnega popoldneva, ki je dosegel vrhunec s pokusom samomora njegovega očeta.

Lord Moping je že prej pogosto gozil s samomorom. Toda tedaj je bila stvar resna. Komaj so mu rešili življenje. Od tistega časa je lord v bolnišnici za duševno bolne, lady Moping pa ga je včasih obiskala.

Številni prijatelji, čeprav tega niso javno povedali, so bili mnenja, da bi lady Moping lahko bolje spravila svojega moža. Res je, v bolnišnici je imel posebno nego, imel je celo nekaj sob na oddelku, ki je bil določen za bogatejše paciente. Kljub temu je ostal vlis, da za lorda niso storili vse, kar bi lahko.

Nekaj osamljenih postav v sivih haljah je tavallo po vrtu.

— To so revnejši bolniki, je rekla lady Moping. Za paciente, kot je tvoj oče, imajo poseben, zelo lep vrt s cveticami.

V zdravniški sobi sta dobili upravnika:

Lord Moping vaju bo sprejel. Takoj bo prišel, je dejal upravnik.

— Kako mu je, kako se počuti?

— Zelo dobro. Nedavno je imel hujši nahod, zdaj pa je že minil.

Vtem je bilo na hodniku slišati odločen glas:

— Saj sem vam že povedal, da nimam časa. Recite jima, naj pride ta drugi.

Umirjen prijeten glas ga je miril.

— Nikar se ne jezite, to je samo krajši formalni sprejem. Ne boste se dolgo zadržali.

Vrata so se odprla in lord Moping je vstopil. Z njim je bil starejši moški čisto sivih las in zelo milega izraza na obrazu.

— To je gospod Loveday, lordov spremljevalec, je dejal upravnik.

— Tajnik, ga je popravil lord Moping. Nato je segel v roko ženi.

— To je Angela. Saj se spominjaš Angele, ali ne?

— Ne, ne spominjam se je. Kaj pa bi rada?

— Prišli sva te obiskat.

— Prišli sta v zelo neprimernem času. Zelo sem zaposlen. Loveday, ali ste napisali tisto pismo za pa-peža?

— Še nisem, dragi lord.

— Sicer pa, morda je še bolje, če ga nisle. Kajti zdi se mi, da bom moral v to pismo vključiti nekatera nova dejstva. Nato je nagovoril Angelo. — Menim, draga moja, da ste tudi vi prišli zaradi Donave. Da, to je zelo zapletena stvar, vendar, priti boste morali drugič. Zakaj le vsi toliko vztrajajo pri Donavi? Saj je še toliko nerešenih vprašanj na Elbi, ob Amazonki in drugih rekah. Ne morem vseh naenkrat rešiti...

— Da, dragi očka.

Lord Moping je odšel skupaj s svojim „tajnikom“. Toda samo

kakšno sekundo kasneje so se vrata znova odprla. Bil je Loveday:

— Oprostite, da sem se vrnil, toda želel bi gospodični povedati, naj ne bo razočarana zaradi obnašanja lorda Mopinga. Drugič bo boljše razpoložen. Te dni res po ves dan dela, sam pa mu pomagam, kolikor morem. Prihodnjič bo boljše, boste videli, je dejal Loveday in odšel.

— Prijeten človek. Kdo pa je to? je vprašala Angela.

— Da, res je dober, ne vem kaj bi brez njega, je dejal upravnik. — Pri nas je že 35 let.

— Morda ne boste rekli, da je tudi on... da je tudi od bolan!

— Veste, prišel je kot bolnik. Toda pri nas ga imajo vsi za povsem zdravega človeka. Mnogim pomaga. Dovoljujemo mu, da sprejema napitnico od bolnikov. Res, nihče se ne zna tako približati bolniku kakor on. Vsi ga imajo radi.

— Dobro, zakaj pa je tukaj?

— To je precej žalostna zgodba. Ko je bil še mladenič, je ubil čisto neznano žensko. Počelnil jo je s koleca in jo zadavil. Takoj se je prijavil policiji in od tedaj je tukaj.

— Vendar je zdaj čisto zdrav. Zakaj ga ne izpustite?

— Kaže, da nima nikogar. Nihče se ne zanima nanj. Tukaj je zadovoljen, pa tudi nam je res potreben.

— Zdi se mi, da to ni pošteno.

— Kar poglejte svojega očeta, je dejal upravnik Angeli. Brez Lovedaya bi bil čisto izgubljen.

Angela je zapustila bolnišnico prepričana, da gre za veliko krivico.

DOMISLICE

- S prepirljivo ženo je dom zvon, ki razglasa sosedom.
- Strogost rojeva strah, a grobost sovraštvo.
- Živ jezik je drevo, ki vedno poganja.
- Ena najusodnejših zmot je, če spretni govorniki mislijo, da so prav tako spretni politiki.
- Samo tisti, ki je padel, je lahko drugemu vzoren primer — kakor je treba ponovno vstati.
- Tudi samota je nauk.
- Vsaki družbi je laž koristna, še posebej, če lažejo oblečeni golim.
- Prepri med pravimi prijatelji in resnično zaljubljenimi ne pomenijo ničesar; nevarni so samo prepri med ljudmi, ki se povsem ne razumejo.
- Redkokdaj tako občutimo milino materinskega jezika kot takrat, kadar ga zaslišimo pod tujim nebom.

Potem ko se je pozanimala za očeta, je Angela vprašala zdravnika, kje je Loveday. Dejal ji je, da ravno zdaj izdeluje krono za nekoga pacienta, ki vsak čas pričakuje, da ga bodo razglasili za brazilskega cesarja. Poklicali so ga in nekaj minut se je pogovarjal z Angelo.

— Ali ne bi radi odšli odtod?

— Seveda, gospodična, vedno razmišljam o tem. Toda po drugi plati pa se mi smilijo tile ljudje tukaj. Ne morem jih zapustiti.

— Kaj bi počeli, če bi prišli ven? Prav gofovo si to želite.

— Priznati moram, da bi res želel ven, samo za nekaj ur. To bi bilo zame dovolj. Saj veste, kako je, vsi imamo kakšne manjše želje. Da, če bi lahko šel ven samo za nekaj ur, bi mogel vse življenje mirno posvetiti tem ljudem tukaj.

Angela je jokala, ko je odhajala iz bolnišnice. Trdno se je odločila, da bo storila vse, kar more, da bi se temu dobremu človeku izpolnila njegova želja.

Po številnih težavah je Angela končno dobila dovoljenje, da Loveday zapusti bolnišnico. Tistega dne je bila v bolnišnici pravcata slovesnost. Vsi bolniki so prišli, da bi se poslovili od Lovedaya, zdravniki so se mu zahvalili za vse, kar je storil v bolnišnici.

Sklenil je, da bo šel peš do železniške postaje. Vsi so mislili, da bo šel najprej v London in se tam malo zabaval, nato pa v svoj rodni kraj Plymouth.

Kako osupli so bili, ko se je Loveday čez dve uri vrnil v bolnišnico. Ves zadovoljen se je smejal.

— Zdaj sem miren. Želja se mi je izpolnila. Ostal bom pri vas do konca življenja.

Slaba dva kilometra od bolnišnice so tisti dan našli odvrženo kolo. V jarku je ležalo truplo zadavljene ženske.

MARK TWAIN

Telefonski pogovor

Ko sem včeraj pisal članek o nekem vzvišenem filozofskem problemu, se je neki ženski član moje družine pogovarjal po telefonu. To je bilo nekaj najbolj čudnega na svetu — pogovor samo z ene strani. Slišite vprašanja in ne slišite odgovorov. In slišite vrsto različnih pripomb (vse iz njih ust) in vse to zelo glasno, ker ne boste nikoli mogli nagovoriti ženske, naj ne vpije po telefonu:

— Da? Kako se je to zgodilo?

— Kaj ste rekli?

— Ne, kaj takega si ne bi nikoli mislila.

— Da, tako imam tudi jaz rada. Mislim pa, da je bolje s smetano.

Sladko.

— Zelo je okusno.

— Morda. Jaz uporabljam večinoma lasnico.

— Za božjo voljo, kam vse to vodi! Naravnost v cerkev?

— Je bila mati z njo?

— Jaz bi se pogreznila v zemljo od sramote!

— Nimam sicer not pri sebi, toda zdi se mi, da gre nekako takole: ta-rala-la-la, tra-la-la-lera-la-la! In potem zopet od začetka!

— Ne, niti najmanj! Kar nadaljujte!

— Seveda bom prišla (Zase): Joj, kako me boli roka od držanja te slušalke!

— Ne, vedno jih delam brez masla!

— Da, tako je dobro, ampak kuharji pravijo, da v tem času niso več zdrave! Moj jih ne mara...

— Mar res morate iti! No, pa zbogom!

— Da, tudi jaz mislim tako. Zbogom!

— Ni mogoče! Kaj takega! Torej ob štirih! Zbogom!

TONE ZORN:

5

Mednarodni vidiki koroškega vprašanja

OD DRUGE SVETOVNE VOJNE DO AVSTRIJSKE DRŽAVNE POGODBE

Po teh predlogih bi bila Avstrija obvezana sprejeti ukrepe, potrebne za zaščito Slovencev in Hrvatov v celotnem državnem prostoru. Za doseg tega cilja bi bila Avstrija obvezana sprejeti najkasneje v šestih mesecih po uveljavitvi državne pogodbe nekatere ustavne zakone, ki bi urejali položaj manjšin. Prvi tak zakon bi moral očrtati administrativne meje v okrajih z manjšinskim narodnostnim značajem na območju Koroške, Gradiščanske in Štajerske. Meja na Koroškem bi se skladala z območjem obveznega dvojezičnega šolstva. Poseben zakon bi moral dalje zajemati določila o uporabi slovenskega in hrvaškega jezika ter zagotavljati enakopravnost obeh jezikov, medtem ko bi bili vsi javni napisi, vključno topografska imena in napisi na javnih zgradbah dvojezični. Posebno določilo bi moralo uzakoniti pravico pripadnikov obeh manjšin do pisanja osebnih imen in priimkov v slovenskem (oz. hrvaškem) pravopisu. V nasprotju z izkušnjami iz časa prve republike bi se morale voditi matrice v krstnih, poročnih in mrljskih knjigah dvojezično. Pri ljudskih štetjih bi se moralo ugotavljati materinščino posameznika in ne občevalni jezik, posebna določila bi morala dalje opredeliti izbor števnih komisarijev, pri tem bi se morale upoštevati tudi želje manjšinskih organizacij. Z zakonom bi se moralo omogočiti šolanje slovenskega oziroma hrvaškega jezika šolanje v materinščini, prav tako pa tudi vzgojo učiteljev, ki bi znali slovenski jezik. Dalje je bila omenjena ustanovitev srednje šole v Celovcu. Spomenica se je zavzemala še za zakon, ki bi omogočal delovanje manjšinskih političnih, kulturnih, gospodarskih in športnih organizacij. Z zakonom bi moralo biti določeno še sorazmerno upoštevanje števila uradnikov, pripadnikov prizadete manjšine v javnih službah.

Kaj več o usodi spomenice na podlagi dostopne dokumentacije ne moremo reči, pač pa je iz spominov dr. Gruberja videti, da je bila v tem času glavna skrb avstrijske strani preprečiti, da ne bi določila o varstvu jugoslovanskih manjšin v Avstriji dobila značaj teritorialne avtonomije. „Naša londonska delegacija — piše dr. Gruber — je vsak dan zahtevala določitev, ali naj pristane na tak ali na drugačen tekst. Pri tem je šlo pogosto za zelo komplicirane zadeve, kot manjšinsko varstvo na Koroškem, važne določbe o uporabi avstrijskih zakonov za sovjetsko premoženje, ki bi ostalo v Avstriji itd. Večino teh vprašanj ni bilo mogoče rešiti z dobro voljo brez večkratnega študiranja aktov in brez posvetovanja z Dunajem.“

Kot vidimo, je dajala avstrijska delegacija svoje mnenje in pristaneke k vsakemu določilu državne pogodbe posebej in tako tudi h kasnejšemu členu 7, se pravi členu, ki govori o pravicah slovenske in hrvaške manjšine. Avstrija je nastopala že v tem času po lastnem predurku ter po lastni odločitvi prevzela vsako posamezno obveznost v pogodbi.

Namesniki zunanjih ministrov so se ukvarjali z vprašanjem manjšinske zaščite za Slovence in gradiščanske Hrvate v dneih med 16. in 19. avgustom 1949. Za obravnavo so imeli na razpolago dva predloga, sovjetskega in britanskega. Vsebinsko sta bila predloga delno usklajena, kljub nekaterim bistvenim razlikam, v glavnem pa sta se modificirano naslanjala na že očitani jugoslovanski predlog z leta 1948 o uveljavitvi položaja gradiščanskih Hrvatov in tistih Slovencev, ki bi po sprejetju tega predloga ostali v mejah avstrijske republike.

Kot prvi je bil konferenci predložen sovjetski predlog načrta člena 7 državne pogodbe. Očitno je, da je avstrijska politična javnost sprejela namero štirih sil po zagotovitvi manjšinskih pravic Slovincem in gradiščanskim Hrvatom s presenečenjem. Takratni tisk dokazuje, da je ta javnost pričakovala, da bo vključeno v državno pogodbo le splošno opozorilo, povzeto po komunikaciji konferenca namesnikov zunanjih ministrov z dne 20. junija 1949. Ob britanskem predlogu je tisk pisal o vtisu, kot da velja v Avstriji dvojno narodnostno pravo, kar je tako v nasprotju z avstrijsko ustavo kot z drugimi dejstvi (prim. Volkszeitung 17. 8. 1949).

Naj na tem mestu povzamemo v celoti oba predloga manjšinske zaščite, ki so ju predložili londonski konferenci — sovjetskega in britanskega.

Sovjetski predlog:

1. Slovenska in hrvaška manjšina na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživata iste pravice kot ostali avstrijski državljani, vključno pravico do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v lastni materinščini.
2. Imata pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v zvezi s tem bodo revidirani učni načrti in ustanovljene uprave za inšpekcije slovenskih in hrvaških šol.
3. V upravnih in sodnih okrajih s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik, dodatno k nemškemu. Topografska terminologija in napisi (avstrijski tisk je prvo prevedel z „Ortsbezeichnungen“) morajo biti v obeh jezikih.
4. Slovenska in hrvaška manjšina na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem sta enakopravno udeleženi v kulturnem življenju, v javni upravi in sodstvu in zgoraj omenjenih področjih kot ostali avstrijski državljani.
5. Dejavnost organizacij, ki jim je cilj raznarodovanje slovenske ali hrvaške manjšine, je prepovedana.

Britanski predlog:

1. Avstrijski državljani slovensko in hrvaško govoreče manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice kot ostali avstrijski državljani ter imajo pravico ustanavljati organizacije, prirejati zborovanja ter imeti tisk v lastnem jeziku.
2. V mestih in okrajih, kjer prebiva znatno število (del avstrijskega tiska je znatno število prevedel z „odstotek takih državljanov“), so upravičeni imeti sorazmerno z njihovim številom osnovni pouk v hrvaškem in slovenskem jeziku. Skladno s tem bodo, kolikor je potrebno, revidirane knjige in imenovani posebni šolski nadzorniki za pouk v slovenskem ali hrvaškem jeziku.
3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske, v katerih živi znatno število avstrijskih državljanov slovensko ali hrvaško govoreče manjšine, bo veljal slovenski in hrvaški jezik poleg nemščine kot uradni jezik. Pod istimi pogoji bodo tu krajevne oznake in napisi v slovenskem in hrvaškem kakor tudi v nemškem jeziku.
4. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem bodo v kulturnem in upravnem pogledu ter pred sodiščem enakopravni z ostalimi avstrijskimi državljani.
5. Avstrija se obvezuje prepovedati delovanje, ki ima za cilj oškodovati pravice slovenske in hrvaško govoreče manjšine, ki so določene v poprejšnjih točkah.

(Se nadaljuje)

